

Anna Ryan Bengtsson

Motståndets motstånd

– reaktioner på socionomer och barnmorskors mobilisering

Resisting resistance – responses to collective mobilization among social workers and midwives

This article focuses on how gendered power operates in the neoliberal welfare regime and the circumstances created for welfare professionals in Sweden to act politically. Based on interviews with key informants in two cases of collective resistance among midwives and social workers, attention is focused on the practices of power used by politicians and managers. Drawing on resistance theory and concepts developed through previous research on equality, the result shows how fear is created and used and how distance is upheld through different techniques of power, which serve to prevent both collective mobilization and avoid these issues of deteriorated working conditions and care being politicized in terms of inequality

Anna Ryan Bengtsson är doktorand vid institutionen för socialt arbete vid Göteborgs universitet.
Kontakt: anna.ryan.bengtsson@socwork.gu.se

Inledning

I det här temanumret lyfts de akuta behoven av att erövra det sociala arbetets visionära kraft och hur vi kan utveckla en professionell praktik som, givet förändrade omständigheter, har siktet inställt på social rättvisa. I förhållande till denna ansats, placeras här fokus på de strukturella villkor som präglar socionomers och andra välfärdsprofessionella yrkesgruppers förutsättningar att verka som politiska aktörer inom ramen för nyliberal politik och styrning.

Utifrån en närstudie av två kollektiva uppror, *Nu bryter vi tystnaden bland socialarbetare* (NBVT) och *Nu är det nog – barnmorskor för trygg och säker vård* (BMFS), fokuserar den här artikeln, med utgångspunkt i en feministisk kunskapssyn om situerad kunskap (Haraway 1988), på hur nyckelinformanter i dessa två uppror beskriver det *motstånd* som de mött från både chefer och politiska företrädare.

De förändrade omständigheterna handlar både om nyliberala politiska omsvingningar i den ekonomiska politiken under 1970-talet, med en transnationalisering av kapital, avregleringar på arbetsmarknaden och olika former av åtstramningspolitik (Bauman 2012) och en förändrad styrning. En styrning som förutom vertikala förskjutningar av makt både nedåt och uppåt i det politiska systemet (Bache & Flinders 2004) har inneburit att välfärdsstaterna har luckrats upp genom marknadsorientering och privatisering av offentlig service.

Dessa processer har förändrat förutsättningarna för välfärdens professioner både i förhållande till välfärdspolitikens innehåll, genom en tilltagande individualisering av sociala omständigheter med ett förstärkt fokus på ansvariggörande och kontroll (se t.ex. Dahlstedt & Lalander 2018), och i förhållande till arbetsvillkor och arbetsförhållanden. Styrningens inriktning på kostnadseffektivitet, produktivitet och mätbarhet har visat sig bli överordnad andra värden i arbetet. Det beskrivs ofta som att en yrkesbaserad professionalism utmanas av en organisatorisk motsvarighet (Evetts 2011; Svensson 2010). De tilltagande kraven på dokumentation har även inneburit att långa kedjor av återrapporteringssystem utvecklas, vilka bidrar till en ökad distans, att aktörer osynliggörs och att anställda tystnar inom välfärdens organisationer (Astvik, Welanders & Isaksson 2017; Hall 2012; Hedin, Månsson & Tikkanen 2008). Flera studier visar även hur de historiskt könade villkor som präglar välfärdsprofessionerna, däribland föreställningarna om yrket som ett kall, riskerar att förstärkas genom allt snävare tidsramar för arbetet (se t.ex. Ryan Bengtsson 2018; Lauri 2016).

Syftet med den här artikeln är att fördjupa förståelsen av de könade villkor och förutsättningar som finns för välfärdsprofessionella att handla politiskt. Genom en foucauldiansk maktförståelse och motståndsteori analyseras hur två kollektiva uppror beskriver att de har bemötts av chefer och politiska företrädare. De två frågeställningarna är följande:

1. Hur har de kollektiva upprorens mobilisering bemötts av chefer och politiska företrädare?
2. Hur kan bemötandet från chefer och politiker tolkas som makttekniker för att bevara och upprätthålla rådande patriarkala maktförhållanden?

I följande avsnitt presenteras tidigare forskning om motstånd bland välfärdsprofessionella i Sverige som visar på hur professionalitetens och välfärdens gränser befinner sig under omförhandling. Sedan presenteras artikelns teoretiska perspektiv och de begrepp som används och varför motståndets motstånd placeras i centrum för denna analys. Därefter diskuteras det empiriska materialet och de metoder som används, innan analysens resultat presenteras och slutsatser dras.

Professionalitetens och välfärdens gränser under omförhandling

Studien som presenteras i den här artikeln om motståndets motstånd är del i ett ökat akademiskt intresse för de motrörelser och protester som uppstår bland välfärdsprofessionella i spåren av nyliberal politik och styrning. Nordling (2017) visar genom sin avhandling hur gränserna för det sociala medborgarskapet kan destabiliseras genom lokala (motstånds)praktiker bland socialarbetare i förhållande till migranter. En viktig slutsats är att den välfärdsprofessionella positionen upplevs som begränsande både utifrån organisatoriska förväntningar och krav på lojalitet och till följd av bristande resurser och försämrade arbetsvillkor. De destabiliserande handlingarna görs därför ofta dolt, vilket även relateras till risker för repressalier och rädslan att förlora jobbet (s. 235).

Andra studier problematiserar hur individuella motståndspraktiker utifrån en professionsetisk grund, inom ramen för ett system av tynande resurser, riskerar att både underlätta fortsatt exploatering och att reproducera historiskt patriarkala föreställningar om omsorgsyrken som ett kall (Lauri 2016; Selberg 2013). Det handlar om hur evidensbaserad, standardiserade modeller och krav på dokumentation tenderar att förstärka patriarkala föreställningar om en rationell, objektiv och neutral kunskapsproduktion (Lauri 2016) – föreställningar som historiskt har villkorat de välfärdsprofessionellas status och som har visat sig passa dåligt för att beskriva och hantera omsorgspraktiker (Dahle 2012; Davies 1996). Det handlar även om den svåra sats som arbetets intensifiering innebär för den enskilde yrkesutövaren som tvingas förhandla mellan ett etiskt politiskt ansvar och vad som faktiskt ryms inom ramen för arbetstiden (Lauri 2016). Det synliggör också hur förändrade arbetsvillkor bland välfärdens professioner och välfärdspolitikens innehåll är intimt sammanlänkade.

Utifrån ett aktörsinriktat perspektiv studeras hur kollektiva protester mobili-

seras i förhållande till försämrade arbetsvillkor och en förändrad välfärdspolitik (Scaramuzzino & Meeuwisse 2019; Ryan Bengtsson 2018). Dessa studier beskriver hur välfärdsprofessionella försöker att förhandla om gränserna för professionaliteten, men också för hur välfärden fördelas i samhället. Det är också för att synliggöra hur kraven på arbetsvillkor hänger intimt samman med frågor om hur omsorgen fördelas i samhället som begreppet *politisering av omsorg* är användbart. Begreppet kommer från tidigare forskning om sjuksköterskors kamptraditioner, ofta med fokus på massuppsägningar (Briskin 2012) och öppnar upp för att studera dessa processer av politisering utifrån ett feministiskt perspektiv. I Ryan Bengtsson (2018) menar jag med utgångspunkt i detta begrepp att de två kollektiva upproren *Nu bryter vi tystnaden bland socialarbetare* (NBVT) och *Barnmorskor för trygg och säker vård* (BMFS) politiserar omsorg genom att hävda ett kollektivt ansvar för omsorgen och därifrån ställa krav på villkor som möjliggör en professionalitet grundad i yrkesmässiga etisk-politiska ställningstaganden. Jönsson (2018) menar utifrån delvis samma studieobjekt att NBVT behöver ses som ett praktiskt uttryck för ett kritiskt socialt arbete och ett välkommet kollektivt motstånd mot nyliberal politik och styrning.

Det finns få studier som fokuserar på vad som sker när kollektivt motstånd väl har mobiliserats. Hedin, Månsson och Tikkanen (2008) studerar visselblåsare och hur individuella kritiker tenderar att hamna i en svår sits antingen genom tystnad och/eller andra repressalier och hur dessa förr eller senare lämnar sina arbetsplatser (s. 212). Flera av de ovan nämnda studierna nämner också risker för repressalier. Risker som länkas till framväxten av en tystnadskultur och som ses som en anledning till att få protester överlag mobiliseras bland socionomer (Scaramuzzino & Meeuwisse 2019; Astvik, Welanders & Isaksson 2017). Både Nordling (2017) och Lauri (2016) beskriver olika makttekniker: som att inte få del av lönehöjningar eller fasta tjänster, att bli betraktad som obekvämt eller göras till problemen när kritik reses. De relateras också till hur en kultur av rädsla skapas i de här arbetsorganisationerna (Lauri 2016 s. 208).

De här studierna uppehåller sig samtidigt huvudsakligen vid de omständigheter och maktförhållanden som skapar motstånd, med fokus på vad som sker inom arbetsorganisationer och inte på en politisk arena. Det är också en central anledning till att jag i den här artikeln fokuserar på hur upproren bemöts av både chefer och politiker. Att fokusera på båda två nivåer parallellt relaterar även till frågan om hur nyliberal politik och styrning kan förstås och till de teoretiska perspektiv som studien bygger på.

Makt och motstånd

Nyliberalism, lika undflyende som begrepp som det är påtagligt i vardagen, kan ses både som en form av politik, som en ideologi och utifrån ett foucauldianskt perspektiv som en styrningsmentalitet eller governmentaltitet. Flera diskuterar hur governmentaltitybegreppet ska översättas till svenska (se t.ex. Lundstedt 2005). I den här artikeln väljs begreppet *governmentaltitet* eftersom det på ett tydligare sätt leder tankarna till staten (*government*), vilket för den här artikeln är relevant eftersom det är styrning inom staten som befinner sig i fokus. De två senare ansatserna för att förstå nyliberalism innebär ett kritiskt perspektiv på makt men utifrån olika teoretiska utgångspunkter: ett nymarxistiskt och ett poststrukturalistiskt (se Larner 2000 för fördjupning). En av Larners centrala poänger är att vi genom att kombinera dessa perspektiv också kan skriva fram en förståelse av nyliberala politiska system som varken är enhetliga eller fria från omförhandlingar och motstånd (ibid.). Betraktad som en ideologi kan vi problematisera de processer där ekonomiska problem blir till politiska motsvarigheter och hur strukturella problem och ojämlika maktförhållanden görs om till individens tillkortakommanden (se t.ex. Newman 2017). Betraktade utifrån ett foucauldianskt perspektiv hänger dessa processer intimt samman med en specifik form av politisk styrning som får avpolitiserande effekter (Brown 2015). En styrning på distans som förflyttar ansvaret för både genomförande och görande av politik från politikens centrum till en framväxande byråkrati (Olivius & Rönblom 2017; Hall 2012). Det är också för att synliggöra detta samspel mellan politikens form och innehåll och hur det villkorar välfärdsprofessionella som handlar politiskt som den här studien tar sin utgångspunkt i ett motståndsperspektiv.

En foucauldiansk syn på makt innebär att där makt finns, där finns också motstånd, och det står aldrig utanför makten (Foucault 2002 s. 105). Det handlar grundläggande om att makt betraktas som en *relation*, men också som en *aktivitet* som måste *utövas* (Foucault 2002; Foucault 1982 s. 337). Det sistnämnda relaterar även till att ingen anses besitta eller inneha makt utan hur den snarare passerar genom oss (Foucault 2008 s. 41). Det är mot bakgrund av denna syn som Foucault (1982) menar att vi genom fokuserade studier av olika motståndspraktiker i samhället kan synliggöra hur makttekniker uppenbarar sig.

To use another metaphor, it consists in using this resistance as a chemical catalyst so as to bring to light power relations, locate their position, find out their point of application and the methods used. Rather than analyzing power from the point of view of its internal rationality, it consists of analyzing power relations through the antagonism of strategies. (Foucault 1982 s. 339).

I anslutning till citatet härleder Foucault olika motståndspraktiker i samhället till hur olika makttekniker uppenbarar sig i vardagslivet och hur de kategoriserar individer genom att producera subjekt. Poängen med att analysera makt på det här sättet handlar framförallt om att inte reducera dessa processer till de exploaterande mekanismer och dominansförhållanden som omger dem, utan att visa på både maktens och motståndets *hur* (Foucault 1982 s. 331). Det är utifrån den ansatsen som de två upprorens beskrivningar av chefers och politikernas bemötande förstås som makttekniker.

Motståndet behöver i det här avseendet relateras till de olika former av makt som Foucault beskriver utifrån sina historiska studier. Han beskriver den suveräna makten som genom *repression* (våld och ideologi) installeras när de moderna staterna tar form och som utgör den formella eller juridiska makten. *Disciplinen* som uppstår under den tidiga kapitalismen i form av institutioner som fängelset, fabriken och skolan och där subjekten snarare disciplineras genom avskiljande, grupperande och övervakning (t.ex. scheman och tidtabeller). En viktig aspekt av den disciplinära makten är att den också ses som produktiv och utövas genom både normaliserande omdömen och via hierarkisk övervakning (Foucault 2008 s. 48; Nilsson 2008 s. 106). Det är i relation till den moderna styrningens framväxt som governmentalitetsbegreppet introduceras med sikte på de *reglerande makttekniker* och subjektiviseringsstrategier som inrättas för att styra beteenden i en önskvärd riktning, däribland välfärdsstaternas framväxt (Foucault 2008 s. 222; Foucault 1982 s. 217f.; Dean 1999). Begreppet sätts även i historisk belysning, vilket synliggör hur dessa reglerande makttekniker bär drag av både repression och disciplin (ibid.). Det är också utifrån begreppen *repression*, *disciplin* och *reglerande makt* som de olika makttekniker som chefer och politiker använder analyseras (för liknande ansats, se Amundsdotter, Ericson, Jansson & Linghag 2015; Lilja & Vinthagen 2014). Det kan beskrivas som en maktens triad (makt-motstånd-makt) där analytiskt fokus här befinner sig på den tredje delen av processen.

Att benämna det som studeras *motståndets motstånd* handlar om att betona att dessa makttekniker är *reaktioner* på ett kollektivt motstånd som både *destabiliserar styrningen som form* och *politikens innehåll* genom att adressera de här frågorna i termer av ojämlika maktförhållanden. Analytiskt sikte tas därför här både på de makttekniker som används för att hantera den situation som uppstår när upproren utmanar och omförhandlar det påbudna välfärdsprofessionella subjektet, som är tyst, lojalt och organisationsprofessionellt (Nordling 2017; Lauri 2016), och de makttekniker som används för att dessa frågor om villkor och välfärd inte ska tolkas i termer av ojämlika maktförhållanden. I förhållande till det sistnämnda har tidigare forskning om hur frågor om jämställdhet hålls borta från den politiska och organisatoriska dagordningen varit viktig (Lombardo & Mergaert 2013; Pincus 1997). En återkommande maktteknik är att tystnad riktas både mot frågan och den som lyfter eller påtalar problem. Tystnader som även kan återinträda så snart beslut har tagits

om att något ska åtgärdas eller arbetas med (Pincus 1997). Det leder också tillbaka till frågorna om styrning där byråkratin i form av nätverk och olika nivåer både kan osynliggöra och urholka reformers förändringspotential så att de inte stör eller förändrar de dagliga rutinerna (Eriksson-Zetterquist & Renemark 2011 s. 174).

Empiriskt material och forskningsmetod

Den här artikeln bygger på en kvalitativ jämförande fallstudie av två kollektiva uppror bland två olika välfärdsprofessionella yrkesgrupper i Sverige. De två upproren är strategiskt valda utifrån det empiriska intresset att utforska kollektiva motståndstrategier bland olika feminiserade välfärdsprofessionella yrkesgrupper (Granskär & Höglund-Nielsen 2008) i en svensk kontext. Denna studie är del i en kommande avhandling om kollektivt motstånd bland välfärdsprofessionella i det samtida Sverige, vilken även inkluderar ett netnografiskt material och en händelsekatalog som konstruerats genom data från sociala medier (Ryan Bengtsson kommande).

Nu bryter vi tystnaden bland socialarbetare (NBVT) startades 2011 och var ett tvärfackligt nätverk för medlemmar i Vision och SSR. Nätverket var aktivt till i början av hösten 2015. *Nu är det nog – barnmorskor för trygg och säker vård* (BMFS) mobiliserades under senhösten 2012 efter att en anmälan från huvudskyddsombudet vid ett av sjukhusen i Stockholms läns landsting (SLL) inte ledde till några förbättringar. De var aktiva till hösten 2014.

Urvalet av de här upproren styrdes av en önskan om likhet i förhållande till form för motstånd och mobilisering men variation med avseende på yrkesgrupper. De båda upproren startades som en reaktion på en arbetssituation med försämrade förutsättningar för att bedriva ett professionellt arbete. De enades båda kring ett antal specifika krav och arbetade på likartade sätt genom att träffa landstings- respektive kommunpolitiker, publicera debattartiklar och använda olika medier för att sprida erfarenheter och berättelser från sina arbetsplatser. Sociala medier var en viktig arena för dialog både med kollegor och politiska företrädare. BFMS sida på Facebook hade närmre 17 000 följare när de var aktiva, medan NBVT hade cirka 8 000 (se även Scaramuzzino & Meeuwisse 2019). NBVT fokuserade både på mängden arbete i form av rimliga delegationer, villkor i form av löner, handledning och introduktion för nyanställda och på att styr- och mätsystemen ska ersättas med en helhetssyn och att budgeten behöver kompensera för pris- och löneökningar i verksamheten. BFMS ställde krav på en barnmorska per kvinna i aktiv förlossning, att häva sparbetingen för förlossningsvården och höja förlossningspengen, men också krav på fler barnmorskor i beslutande organ (se även Ryan Bengtsson 2018).

Analysen bygger på en foucauldiansk ansats om att utifrån motståndspraktiker studera hur makttekniker uppträder. Det kan beskrivas som en *teoretisk-reflexiv*

användning av Foucault, som innebär att utifrån vissa teoretiska ansatser och begrepp forma en metod som är lämplig för ändamålet med studien (Nilsson 2008 s. 183). Denna studie är i det avseendet sprungen ur en feministisk kunskapssyn om *situerad kunskap*. Det innebär att all kunskap ses som partiell och som beroende av vilken blick eller från vilken position som någonting studeras. Det är en metodologi som tar sikte på det kunskapande subjektet och hur vi genom våra utgångspunkter i partiella perspektiv och röster, som ses som aktörer, kan skapa just en situerad kunskap om världen (Haraway 1988). I förhållande till den här analysen innebär det att jag analyserar hur motståndets motstånd tar sig uttryck i form av olika makttekniker, utifrån hur nyckelinformanter i två kollektiva uppror beskriver att de har bemötts av chefer och politiska företrädare.

Det empiriska materialet samlades in genom kvalitativa, semistrukturerade intervjuer med elva nyckelinformanter i de båda upproren: fem socionomer och sex barnmorskor. Intervjuer med nyckelinformanter inom rörelser används ofta för att förstå en specifik rörelse, vilka strategier som valts under vägen och den dynamik som präglat mobiliseringsprocessen. Det är på så vis en forskningsmetod som kan generera detaljerade beskrivningar av en process utifrån informanternas perspektiv (Della Porta 2014). Intervjuerna genomfördes mellan december 2015 och juni 2016 och samtliga informanter har varit aktiva i upprorens styrgrupp (NBVT) respektive strategigrupp (BMFS). Intervjuerna har transkriberats i sin helhet och informanterna har getts fingerade och könsneutrala namn i analysen utifrån en ambition om konfidentialitet (Vetenskapsrådet 2017). Vad som avses är att enskilda citat inte ska kunna spåras till enskilda individer och att det var ett sätt att hantera att det bland respondenterna finns flera kön. I förhållande till citaten har jag försökt att göra dem så icke-identifierbara som möjligt, till exempel i förhållande till arbetsplatser eller andra potentiella faktorer för igenkänning. Samtidigt är det en liten grupp människor som också agerat i en offentlighet, vilket innebär att förutsättningarna för konfidentialitet är begränsad.

Valet att använda könsneutrala namn relaterar också till min syn på kön som ett socialt konstruerat fenomen. Med detta menas inte att det inte skulle existera biologiska skillnader mellan olika kön utan att vår förståelse av dessa skillnader är sociala (Barron 2016). Det är processer av feminisering i form av göranden och sociala föreställningar som präglar hur olika praktiker tolkas, värderas och organiseras i ett samhälle. Det handlar här om hur de makttekniker som används reproducerar patriarkala maktförhållanden oavsett vilket kön som den enskilde informanten identifierar sig med.

Den analysmetod som används är tematisk innehållsanalys (Widerberg 2002). Det empiriska materialet har analyserats både som elva individuella intervjuer och som två fall av kollektiva uppror. Ett första led i analysarbetet var att sortera hur informan-

terna beskriver att deras kollektiva mobilisering och krav har bemötts av chefer och politiska företrädare. Utifrån denna sortering analyserades i nästa steg beskrivningarna utifrån de foucauldianska begreppen *repression*, *disciplin* och *reglerande makt* (jmf Amundsdotter m.fl. 2015; Lilja & Vinthagen 2014). Det blev genom den processen tydligt hur olika makttekniker används parallellt, på olika nivåer, både för att stabilisera den *nyliberala styrningen som form* och för att förhindra att *dessa frågor politiseras* i termer av ojämlika maktförhållanden i förhållande till *politiskt innehåll*. I förhållande till det senare, analyserades det genom begreppen *icke-handling* och *tystnad* (Lombardo & Mergaert 2013; Pincus 1997) och hur reformers förändringspotential kan *urholkas* (Eriksson-Zetterquist & Renemark 2011).

Utifrån denna process identifierades två huvudteman för att beskriva chefers och politikers olika makttekniker. Chefers makttekniker samlas under temat *rädsla*, vilket handlar om hur rädsla skapas och används både för att förhindra kollektiv mobilisering och för att förskjuta fokus bort från de frågor om villkor och välfärd som lyfts. Politikers makttekniker samlas under temat *att upprätthålla distanser*, som tar sikte på hur de skilda nivåerna är avgörande både för att upprätthålla styrningen som form och för att dessa frågor inte ska politiseras i termer av ojämlika maktförhållanden. I förhållande till den jämförande ansatsen har analysen fokuserat på makttekniker som flera informanter beskriver och som båda upproren upplevt. Det finns samtidigt skillnader mellan hur företrädare för de två upproren upplever vissa saker. Ett exempel är relationerna till politiker, vilket är en spänning som jag återkommer till i analysen. De citat som har valts ut är illustrationer för att beskriva makttekniker som är återkommande i de olika intervjuerna.

Makttekniker för att skapa rädsla

I det här avsnittet beskrivs motståndets motstånd i form av de makttekniker som chefer och politiker använder mot både de kollektiva upproren som helhet och mot enskilda personer. Analysen kretsar kring två identifierade teman: rädsla och distans.

Att göras rädd

Ett begrepp som återkommer bland informanterna är *rädsla* och flera av de makttekniker som beskrivs tolkas som olika sätt för att skapa rädsla både hos individer och kollektiv. Mika och Kim beskriver utifrån frågor om vilka reaktioner de fått på sitt engagemang hur cheferna förhöll sig.

Från min närmsta chef var det ju tydligt att det inte var uppskattat.

Anna: Hur kom det till uttryck?

Hen hälsade inte på sina medarbetare i korridoren, gav inte löneförhöjningar eller

fast tjänst ... det var försök att göra det skämtsamt men det ligger ju allvar i det. "Nu ska du sitta i samverkan här i dag och då får du vara lite snäll mot mig." (Mika, NBVT)

Förra cheferna var ganska tysta. Några fick inte politikerpengarna, vilket vi tänkte var lite straff ... Det var ingen som sa att jag skulle vara tyst, men det var lite konstig stämning. När jag sökte mig vidare sen, de visste ju vem jag var, men jag fick jobbet ändå, så jag tänkte att kanske var det bra ändå. Att man visar vad man står för. (Kim, BFMS)

De två citaten illustrerar hur makttekniker av olika slag används parallellt för att skapa rädsla på individnivå. De visar hur tystnad kan skapa osäkerhet i form av konstiga stämningar, som i Kims citat, eller användas för att bestraffa, som i exemplet med chefen som slutar hälsa på medarbetare. I tillägg till tystnad och en konstig stämning nämner Kim också uteblivna löneökningar i form av "politikerpengarna", vilket i det här fallet tolkas som ett straff och som jag återkommer till nedan i förhållande till distanser.

Informanterna beskriver återkommande, i likhet med Kim och Mika, hur makttekniker med materiella effekter, som att inte bli föremål för rekrytering eller få tillgång till trygga anställningsförhållanden, används på flera arbetsplatser. Genom Mikas citat ovan blir det även synligt hur chefers prat i möten eller korridorer är en del i de makttekniker som används för att skapa rädsla på individnivå. Kommentarer om att Mika ska vara snäll kan dels tolkas som ett implicit sätt att kommunicera att det Mika gör inom ramen för det kollektiva upproret är att vara "stygg". Kommentaren innebär vidare att det konstrueras en illusion om hur maktförhållandena ser ut då ansvar för den goda stämningen förläggs hos Mika.¹ Vidare är det som beskrivs ett fackligt samverkansmöte, vilket innebär att Mika i positionen som facklig representant reduceras genom att hans grad av snällhet görs till föremål för granskning av chefen. Det visar även på hur könade föreställningar om olika egenskaper, som snällhet, används för att reglera beteenden och handlingar inom ramen för denna styrning.

Det är också ett exempel på hur gränserna mellan det offentliga och privata suddas ut på fler sätt än genom att du riskerar att bära upp arbetet på fritiden, vilket tidigare studier av arbetets intensifiering har problematiserat (jmf Lauri 2016; Selberg 2013). Det är snarast så att det påbudna professionella subjektet som visar lojalitet med arbetsorganisationen utsträcks till den privata sfären, när du riskerar att hållas ansva-

¹ Att göras ansvarig för den goda stämningen kan också relateras till begreppet kill-joy som beskriver hur det är i den goda stämningen som strukturell ojämlikhet reproduceras. Det är ett begrepp som utvecklats utifrån en fenomenologisk ansats med fokus på mikrointeraktioner i organisationer av olika slag (Ahmed 2012).

rig på arbetsplatsen för vad du sysslar med på fritiden. En tendens som även Nordling (2017) visar på, när chefer vid anställningsintervjuer i hennes studie inte betraktade tidigare erfarenheter av att verka i civilsamhället som positivt utan som ett potentiellt problem i arbetet med ensamkommande.

De här olika maktteknikerna för att göras rädd får också reglerande effekter i sin förlängning. Det vill säga att du anpassar ditt beteende utifrån risken att utsättas för repressalier oavsett om du själv utsätts för dem eller inte. Det blir synligt genom Kims citat ovan och resonemanget om byte av arbetsplats. Även om hen har kunnat byta arbetsplats utan problem så framträder rädslan för att bli bortvald på grund av engagemanget i upproret. Det visar också hur skapande av rädsla inte endast fyller en funktion för att hindra eller tysta ett uppror i stunden, utan även andra potentiella uppror i framtiden. Det leder vidare till hur rädsla kan användas mot upproren som kollektiv i form av anklagelser om att *göra andra rädda*.

Ni gör andra rädda

Återkommande beskriver informanterna hur både de som individer och det kollektiva upproret anklagas för att *göra andra rädda*. Det är en maktteknik som handlar både om att upprätthålla styrningen som form och förhindra att frågorna politiseras i termer av ojämlika maktförhållanden. Barnmorskan Eli beskriver dessa reaktioner utifrån frågor om hur de gick till väga för att mobilisera upproret, medan socionomen Pim beskriver anklagelserna utifrån frågor om de upplevt något motstånd.

Det var ju många ledare, men också kollegor som kritiserade oss för att vi skrämde kvinnorna – vissa kollegor som tyckte att det var en överdrift. (Eli, BFMS)

Ja, jag har fått höra på arbetsplatsen att man bidrar till fortsatt instabilitet om man pratar om hur det är på sin arbetsplats ... då har man fått höra att du bidrar till att upprätthålla personalomsättningen för det ges dåligt rykte när man pratar om det. (Pim, NBVT)

Rädslan opererar genom dessa anklagelser på ett subtilt sätt genom att förskjuta fokus bort från de strukturer och omständigheter som skapar en ohållbar arbetssituation och en osäker patient- eller klientsäkerhet till att det är de uttalade erfarenheterna av omständigheterna som är problemet. Anklagelserna bidrar på så vis både till att frågorna inte politiseras i termer av ojämlika maktförhållanden och till att rikta om ansvaret så att det landar hos dem som uttrycker att det finns problem i verksamheten. Anklagelserna om att göra andra rädda skjuter in sig på välfärdspensionernas yrkesidentitet, som går ut på att visa omsorg om andra. Det blir samtidigt i detta avseende tydligt hur de två upproren arbetar med olika grupper i samhället då BFMS

anklagas för att göra de blivande föräldrarna rädda, medan NBVT snarare görs ansvariga för den höga personalomsättningen inom socialtjänsten. Detta är också en maktteknik som blottlägger hur den historiska kall-tankens nya uttryck inom ramen för en nyliberal styrning genom att de välfärdsprofessionella under tystnad förväntas fortsätta att bära upp ett system präglat av bristande resurser och inte göra patienterna eller blivande kollegor rädda genom att berätta hur de har det.

Det återspeglar hur normerna om att vara tyst är inbyggda i föreställningarna om vad det innebär att vara professionell och hur dessa yrkesgrupper inte förväntas adressera de förhållanden som ligger till grund för att de här situationerna uppstår. Det visar vidare på hur anklagelser om rädsla kan användas för att ifrågasätta de kollektiva upprorens legitimitet men också hur omsorgen om kollegor och patienter används för att reglera de välfärdsprofessionella och för att tysta den kritik som lyfts. Dessa makttekniker, som på olika sätt har med rädsla att göra, blottlägger hur intimt sammanlänkade frågorna om politikens innehåll och form är och hur rädsla används både för att förhindra att röster mobiliseras och för att de ska nå fram och politisera ojämlika maktförhållanden på en politisk arena.

Rädsla på en mer övergripande nivå

Ett av skälen till att de kollektiva upproren mobiliseras är för att utgöra en motvikt till det som chefer kommunicerar till den politiska nivån. Förutom att offentliggöra sina erfarenheter från arbetet, bjuder upproren in sig till de lokala politikerna. En anledning till de här mötena är att de vill ge politikerna sitt perspektiv på verksamheten. Robin och Chris resonerar här kring varför upproren mobiliserades.

Det var det som vi benämnde "glappet". Verksamhetscheferna säger en sak till politikerna även om det inte stämmer ... i stället för att gå med oss och säga "Nej, vi måste få mer resurser", så har de sagt att vården är säker. Jag tänker att man är rädd om sitt eget skinn. (Robin, BFMS)

Många i de nedre chefsleden vågar inte tala om att med den här budgeten då räcker pengarna till det här, men inte till det här.

Anna: Varför vågar man inte det?

Man är rädd om sina jobb. Det var en chef på en av stadsdelsnämnderna, som kom med en rapport som beskrev hur illa det var inom verksamheten. Men det gillade inte socialborgarrådet så det blev ett jädrans liv och det slutade med att chefen gick i pension. (Chris, NBVT)

Informanterna menar att det är av "rädsla om sitt eget skinn" som cheferna kommunicerar glädjekalkyler om vad som kan levereras till den politiska nivån. Det blir tyd-

ligt att de tolkar chefernas tystnad om ekonomiska frågor som en konsekvens av att de också är rädda och att makttekniker med materiella konsekvenser används på alla nivåer. Citaten bidrar i detta avseende med en kontextualisering av de makttekniker som jag i tidigare avsnitt visar att chefer använder. Beskrivningen av stadsdelsnämndschefen visar vidare hur det finns utrymme för chefer att bryta mot det påbjudna sättet och hur det i sin tur bidrog till att blottlägga den politiska makthavarens (socialborgarrådets) handlingar. Det visar även på relevansen av att inkludera den politiska nivån i analyserna och hur de två upproren genom att ta initiativ till direkta möten med politikerna utmanar styrningens distanserade form.

Makttekniker för att upprätthålla distans

Genom informanternas beskrivningar av möten med politikerna blir det tydligt hur de använder olika makttekniker för att upprätthålla distans, både till de kollektiva upproren som aktörer och till de frågor som de lyfter fram. I förhållande till det förstnämnda beskriver informanter i båda upproren att det var enklare att få träffa oppositionspolitikerna. Det kan relateras till begreppet icke-handling då oppositionspolitikerna vid detta tillfälle inte var ansvariga för verksamheten med möjlighet att genomföra åtgärder (Lombardo & Mergaert 2013; Pincus 1997). Samtidigt bidrar de här mötena till att upprorens frågor, erfarenheter och krav lyfts till den politiska dagordningen genom interpellationer i olika fullmäktigen och i riksdagen. Det visar hur upproren genom att närma sig politikerna direkt förmådde att politisera omsorgen på en politisk arena där de styrande politikerna fick svårare att värja sig från ansvar.

En maktteknik som de styrande politikerna använde, förutom att dröja med att träffa de kollektiva upproren, var att träffa dem informellt över en lunch eller fika. Ett sådant möte i form av en fika mellan barnmorskorna och det före detta landstingsrådet beskrivs här av Alexis utifrån frågan om hur upproret arbetade.

Sen började vi träffa alla partierna och då var vi en, två, tre personer tillsammans med vårdförbundets representant ... Filippa Reinfeldt träffade ju två stycken. Men då var det väldigt hysch, hysch.

Anna: Var det från politikerns sida att det inte skulle sägas?

Ja. Men det följde vi inte riktigt, för det var då vi bakade de här snipp-cupcakesen.

Vilket blev, ja, bilder från Facebook blev borttagna ...

Anna: För att?

Folk blev så jätteupprörda över ...

Anna: Folk?

Allmänheten blev, ja, vad säger man, inte kränkt, men upprörd över att man gjorde bakverk av snippor. (Alexis, BMFS)

Situationen som beskrivs ovanför visar återigen hur processer av makt och motstånd är dynamiska (Foucault 1982) och hur barnmorskorna genom bilder på sitt särskilda fikabröd offentliggör mötet via sociala medier. Tack vare Twitterstormen blir mötet med den ansvariga politikern välkänt. Barnmorskorna fick efter "fikan" ett telefonsamtal om att de fått ytterligare en plats i beställarrådet för förlossningsvården, vilket var ett av deras sex krav. Det visar hur närheten till den politiska nivån kan vara en viktig aspekt för att åstadkomma förändringar, även om det sker genom en informell fika. Barnmorskornas erfarenheter från sina möten med landstingspolitikerna är överlag mer positiva, medan socialarbetarna ger uttryck för att ha fått sina erfarenheter och krav ifrågasatta på mer direkta sätt. Mio beskriver här ett sådant möte med en politiker utifrån frågor om vilka reaktioner som upproret fått från olika aktörer.

Vi berättade om hur det är socialtjänsten i Stockholm ... och sen brukade de landa i ... "jag förstår inte – barnen i Afrika kan gå två mil till skolan och sen är de i skolan hela långa dagen och så går de två mil hem men de är nöjda och glada. Och jag har minsann erfarenhet från socialtjänsten på 1980-talet – då jag var familjehemsförälder och ni på soc. betalade ut pengar till föräldrarna fast de drack alkohol."
(Mio, NBVT)

Citatet synliggör hur politikern genom sin respons upprätthåller distanser till de problem och erfarenheter som socionomerna beskriver. Jämförelser används här på olika sätt som en maktteknik för att förhindra att dessa frågor politiseras i termer av ojämlika maktförhållanden. Jämförelsepunkterna är både de egna erfarenheterna från hur socialtjänsten fungerade på 1980-talet och föreställningar om andra platser och människor. I I förhållande till den andra jämförelsepunkten är det en rasistiskt impregnerad kommentar, som reproducerar en homogen och kolonialt präglad bild av både platser och människor. Det visar på hur stereotypisering av platser och människor kan användas för att bevara och befästa maktförhållanden på en rad olika sätt. I det här fallet genom att förskjuta fokus från det som socionomerna försöker förmedla om arbetsvillkor och välfärd, men också att de inte har någon rätt att ställa krav. Dessa jämförelsepunkter verkar i det här avseendet kunna användas både som en anklagelse och som en ursäkt för att inte lyssna eller ta in. Det tydliggör också att närhet inte nödvändigtvis innebär att man möts, varken som människor eller aktörer.

Det går även att tolka de här skilda upplevelserna i bemötande som en fråga om distans där landstingspolitikerna befinner sig längre bort från verksamhetsgolvet, medan kommunpolitikerna är mer direkt inblandade i beslutsfattandet eftersom myndighetsutövningen sker via socialnämnden (Johansson 2012). Kommunpolitikerna kan i det här avseendet inte lika lätt avhända sig ansvaret utan behöver på ett mer aktivt sätt distansera sig från de erfarenheter som socionomerna lyfter fram.

Det kan också relateras till hur "politikerpengarna", som Kim beskrev ovan, kom att användas och som är ett exempel på hur olika makttekniker används parallellt. Pengarna var en lönesatsning som gjordes på specialistsjuksköterskor och där BMFS, genom att twittra till politikerna under budgetprocessen, såg till att även barnmorskor skrevs med. Satsningen syftade till att öka lönespridningen och belöna personer som visat engagemang och bidragit till förändringar i verksamheten. Pengarna kom dock snarast att användas för att disciplinera en del av de barnmorskor som engagerat sig i upproret, vilket Rio tar upp i förhållande till hur upproret lade upp sitt arbete.

Då skulle chefsbarnmorskorna bestämma vilka som skulle få de här extra 1 500 kronorna i månaden. Politikerna menade att de som bidrog med kunskap, var engagerade och försökte skapa någon slags förändring. Och det var ju väldigt intressant för då kan man ju tycka att det var vi som hade gjort det här – vi fick inte ett öre av de här pengarna. (Rio, BFMS)

Den här processen med politikerpengarna visar hur en politisk eftergift med enkelhet kan omvandlas till någonting annat genom formerna för hur politiken genomförs. Politikerna kan på detta sätt svara på barnmorskornas krav, visa handlingskraft och skapa goda relationer med företrädare i det kollektiva upproret samtidigt som utformningen på åtgärden och en viss styrning på plats bidrar till att skjuta projektet i sank. Detta genom att chefer använder pengarna till att disciplinera dem som valt att engagera sig och för att så split i barnmorskekollektivet. Det är på så vis ett exempel på hur politikens maktövning osynliggörs genom att genomförande av politik och den ekonomiska fördelningskonflikten förskjuts till nästa nivå (Olivius & Rönnblom 2017; Hall 2012).

Företrädare för de båda upproren lyfter oavsett deras skilda erfarenheter av mötet med politiker fram likartade framgångar. Barnmorskorna framhäver, förutom platsen i beställarrådet och "politikerpengarna", den genomlysning av förlossningsvården som konsultfirman McKinsey genomförde och det kriterium för närvaro av barnmorska under förlossningen som införts i det så kallade förfrågningsunderlaget som styr resurstilldelningen till klinikerna. De lyfter också den nationella överenskommelsen mellan regeringen och SKL 2015–2016, *En förbättrad förlossningsvård och insatser för kvinnors hälsa* (Socialdepartementet 2015) och de extra medel som därigenom skjuttits till och som ska fortsätta till 2022.

Socialarbetarna lyfter nationellt fram samordnaren för den sociala barnvården, de processer som initierats kring förändringar av den offentliga styrningen (t.ex. till-litsdelegationen) och översynen av socialtjänstlagen. Även den handlingsplan för att förbättra arbetssituationen för socialsekreterare och biståndsbedömare med tretton förbättringsområden som antogs av Stockholms stad 2015 lyfts. Det är fortfarande

(2020) ett pågående arbete i kommunen trots att den politiska majoriteten skiftade i samband med valet 2018. Dessa framgångar leder samtidigt tillbaka till frågorna om styrning och hur byråkratin kan osynliggöra och urholka reformers effekter så att de varken stör eller förändrar de dagliga rutinerna (Eriksson-Zetterquist & Renemark 2011).

Slutsatser

Den här artikeln handlar om de strukturella villkor som präglar välfärdsprofessionella yrkesgruppers förutsättningar att verka som politiska aktörer. Analysen utgår från hur nyckelinformanter i två kollektiva uppror beskriver att chefer och politiker har bemött deras kollektiva mobilisering och krav på villkor och välfärd. Genom informanternas ståndpunkter och deras specifika perspektiv och erfarenheter av att göra kollektivt motstånd, studeras de makttekniker som chefer och politiker använder. Maktteknikerna handlar både om att upprätthålla styrningen som form och förhindra att dessa frågor politiseras i ojämlika maktkonstellationer på en politisk arena. Det är också i förhållande till denna dubbla ansats som den här studien bidrar med ytterligare perspektiv, både genom att fokusera empiriskt på *motståndets motstånd* och genom att inkludera den politiska nivån i analysen av makttekniker.

Maktteknikerna presenteras i analysen tematiskt utifrån två begrepp: *rädsla* och *distans*. Det är ett sätt att synliggöra hur maktteknikerna är både repressiva, disciplinerande och reglerande (Lilja & Vinthagen 2014; Foucault 2008, 1982) och fördjupa förståelsen av hur dessa praktiska uttryck för maktutövning, inom ramen för nyliberal politik och styrning, villkorar välfärdsprofessionellas förutsättningar att handla politiskt.

Vad gäller *styrningens form* visar studien hur rädsla på individnivå skapas genom tystnader, tillsägelser och kommentarer likväl som genom makttekniker med materiella effekter som uteblivna lönehöjningar eller att inte få fasta tjänster. De liknar också dem som tidigare studier har lyft fram (Nordling 2017; Lauri 2016). Det blir även synligt hur den historiskt patriarkala kalltanken genomsyrar de reaktioner som upproren får på sitt engagemang. Det handlar både om feminiserande kommentarer om att vara snäll och hur gränserna mellan det offentliga och privata suddas ut på fler och nya sätt genom att informanterna görs ansvariga på arbetsplatsen för aktiviteter som görs på fritiden. Rädsla används även reglerande i form av anklagelser om att göra andra rädda. Det är då en maktteknik som utnyttjar de välfärdsprofessionellas omsorgsansvar för att skuldbelägga dem som höjer sin röst och förskjuta fokus från de frågor om villkor och välfärd som upproren söker politisera i termer av ojämlika maktförhållanden (Newman 2017). Den visar också hur de kollektiva upproren genom sin mobilisering utmanar det välfärdsprofessionella subjektet, som förväntas

vara tyst, lojal och organisationsprofessionell (jmf Scaramuzzino & Meeuwisse 2019; Lauri 2016). Den här studien av motståndets motstånd blottlägger därigenom hur dessa subjekt varken uppträder av sig själva eller står oemotsagda och hur en rad olika makttekniker används för att upprätthålla den nyliberala styrningen som form. I det avseendet visar studien även hur styrningens inbyggda distans med olika former av återrapporteringssystem bidrar till rädsla på en mer övergripande nivå bland chefer (jmf Hall 2012). Distansering är vidare ett av skälen till att upproren i sin mobilisering tar direkt kontakt med de ansvariga politikerna.

Att träffa politiker är på så vis en motståndsstrategi som synliggör flera av de makttekniker som politiker använder för att *upprätthålla distans*, både till upproren som aktörer (bokstavligen) och till de frågor som de lyfter (bildligt). Den bokstavliga distansen upprätthålls genom att de styrande, till skillnad från oppositionen, dröjde längre med att träffa dem. Flera av de styrande politiska företrädarna valde även att träffa representanter från upproren informellt över en lunch eller fika, vilket inte innebär några förpliktelser. I förhållande till hur de bemötts av politiker har upproren delvis skilda erfarenheter och barnmorskorna är överlag mer positiva till mötet med politiker än socionomerna.

Socionomerna beskriver hur de blivit direkt avfärdade i samband med möten. Dessa avfärdanden bär på flera olika makttekniker för att distansera sig från de erfarenheter och krav som ställs. De är på så vis ett exempel på hur både fokus och ansvar förskjuts, vilket är i linje med tidigare forskning om hur politik för att utjämna maktförhållanden i förhållande till jämställdhet hålls borta från den politiska och organisatoriska dagordningen (Lombardo & Mergaert 2013; Pincus 1997). Styrning på distans och politikens förflyttning gör sig också påmind, inte minst i förhållande till eftergiftspolitik (Olivius & Rönnblom 2017). En eftergiftspolitik som visar sig kunna bära på makttekniker som, med viss fördröjning, bidrar till att återupprätta styrningen som form, vilket "politikerpengarna" är ett exempel på.

Mot bakgrund av denna analys står det klart att det finns stora utmaningar för välfärdsprofessionella yrkesgrupper som vill verka politiskt för social rättvisa. Min förhoppning är samtidigt att jag genom att analysera de här maktteknikerna ur ett motståndsperspektiv kan bidra med inspiration. Detta genom att visa hur systemen är långt från enhetliga och hur det finns utrymme för motstånd på alla nivåer – ett motstånd som gör skillnad, inte minst genom att det blottlägger rådande maktförhållanden. De två upproren lyfter också fram ett antal reformer och satsningar som ett resultat av sin mobilisering. Det framstår som en angelägen samhällsvetenskaplig forskningsuppgift för framtiden att studera hur de kan förändra förutsättningarna för både välfärdsprofessionerna och välfärdens innehåll. I förhållande till detta vill jag slutligen betona vikten av att inte låta den politiska nivån undslippa kritiska analyser. Det är politiker som inom ramen för den represen-

tativa demokratin bär det formella ansvaret för vilken professionalitet som görs möjlig genom de arbetsvillkor som skapas och som direkt och indirekt påverkar vilken välfärd som människor får del av. Det är därför också en angelägen uppgift för oss forskare i socialt arbete.

Referenser

- Ahmed, S. (2012) *On being included. Racism and diversity in institutional life*. Durham: Duke University Press.
- Amundsdotter E., Ericson, M., Jansson, U. & Linghag, S. (2015) *Motstånd och strategier i jämställdhetsarbete*. Karlstad: Karlstad University Press.
- Astvik, W., Welander, J. & Isaksson, K. (2017) Sorti, tystnad och lojalitet bland medarbetare och chefer i socialtjänsten. *Arbetsmarknad & Arbetsliv*, 23(3): 41–61.
- Bache, I. & Flinders, M. (2004) *Multi-level governance*. Oxford: Oxford University Press.
- Barron, K. (2016) Kön och funktionshinder. I: M. Söder & A. Hugemark (red.) *Bara funktionshindrad? Om funktionshinder och intersektionalitet*. Malmö: Gleerups.
- Bauman, Z. (2012) *Collateral damage. Social ojämlikhet i en global tidsålder*. Göteborg: Daidalos.
- Briskin, L. (2012) Resistance, mobilization and militancy. Nurses on strike. *Nursing Inquiry*, 19(4): 285–296.
- Brown, W. (2015) *Undoing the demos. Neoliberalism's Stealth Revolution*. New York: Zone Books.
- Dahle, R. (2012) Social work. A history of gender and class in the profession. *Ephemera – Theory and Politics in Organizations*, 12(3): 309–326.
- Dahlstedt M. & Lalander P. (red.) (2018) *Manifest – för ett socialt arbete i tiden*. Lund: Studentlitteratur.
- Davies, C. (1996) The sociology of professions and the professions of gender. *Sociology*, 30(4): 661–78.
- Dean, M. (1999) *Governmentality. Power and rule in modern society*. London: Sage.
- Della Porta, D. (2014) *Methodological practices in social movement research*. Oxford: Oxford University Press.
- Eriksson-Zetterquist, U. & Renemark, D. (2011) *Jämställdhet i organisationer. Hur förändring görs hållbar*. Malmö: Liber.
- Evetts, J. (2011). A new professionalism? Challenges and opportunities. *Current Sociology*, 59(4): 406–422.
- Foucault, M. (1982) The subject and power. I: J.D. Faubion (red.) *Power*. New York: The New Press.
- Foucault, M. (2002) *Sexualitetens historia. Band 1. Viljan att veta*. Göteborg: Daidalos.
- Foucault, M. (2008) *Samhället måste försvaras. Collège de France 1975–1976*. Hägersten: Tankekraft.
- Granskär, M., & Höglund-Nielsen, B. (2008) *Tillämpad kvalitativ forskning inom hälso- och sjukvård*. Lund: Studentlitteratur.
- Hall, P. (2012) *Managementbyråkrati. Organisationspolitisk makt i svensk offentlig förvaltning*. Malmö: Liber.
- Haraway, D. (1988) Situated knowledges. The science question in feminism and the privilege of partial perspective. *Feminist Studies*, 14(3): 575–599.
- Hedin, U.-C., Månsson, S.-A. & Tikkanen, R. (2008) *När man måste säga ifrån. Om kritik och whistleblowing i offentliga organisationer*. Stockholm: Natur & Kultur Akademisk.

- Johansson, S. (2012) Who runs the mill? The distribution of power in Swedish social service agencies. *European Journal of Social Work*, 15(5): 679–695.
- Jönsson, J.H. (2018) Vårdförsväring, ökade sociala problem och social mobilisering. I: P. Turunen & S. Sjöberg (red.) *Samhällsarbete. Aktörer, arenor och perspektiv*. Lund: Studentlitteratur.
- Larner, W. (2000) Neo-liberalism. Policy, ideology, governmentality. *Studies in Political Economy*, 63(1): 5–25.
- Lauri, M. (2016). *Narratives of governing. Rationalization, responsibility and resistance in social work*. Diss. Umeå University, Department of political science & Umeå Centre for Gender Studies. [<https://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A923799&dsid=3844>].
- Lilja, M. & Vinthagen, S. (2014) Sovereign power, disciplinary power and biopower. Resisting what power with what resistance. *Journal of Political Power*, 7(1): 107–26.
- Lombardo, E. & Mergaert, L. (2013) Gender mainstreaming and resistance to gender training. A framework for studying implementation. *NORA – Nordic Journal of Feminist and Gender Research*, 21(4): 296–311.
- Lundstedt, A. (2005) *Vit governmentalitet. "Invandrarkvinnor" och textilhanterverk. En diskursanalys*. Diss. Arbetsliv i omvandling 2005:14. Göteborgs universitet, Etnologiska institutionen.. Stockholm: Arbetslivsinstitutet. [<https://journals.lub.lu.se/aio/issue/view/2393/304>].
- Newman, J. (2017) Re-gendering governance in times of austerity. Dilemmas of feminist research, theory and politics. I: C. Hudson, M. Rönnblom & K Teghtsoonian (red.) *Gender, governance and feminist analysis. Missing in Action?* Oxon: Routledge.
- Nilsson, R. (2008) *Foucault – en introduktion*. Malmö: Égalité.
- Nordling, V. (2017) *Destabilising citizenship practices? Social work and undocumented migrants in Sweden*. Diss. Dissertations in Social Work 51. Lunds universitet. [https://portal.research.lu.se/ws/files/31006289/Destabilising_Citizenship_Practices.pdf].
- Olivius, E. & Rönnblom, M. (2017) Feminism i företagsform? Konsultbranschen som en arena för jämställdhetsarbete. *Tidskrift för kvinnoforskning*, 41(1): 73–94.
- Pincus, I. (1997) Män som hindrar och män som främjar. I: A.G. Jónasdóttir (red.) *Styrssystem och jämställdhet. Institutioner i förändring och könsmaktens framtid*. SOU 1997:114. Stockholm: Arbetsmarknadsdepartementet.
- Ryan Bengtsson, A. (2018) Collective mobilization among welfare professionals in Sweden. The politicisation of caring. I: F. Sowa, R. Staples & S. Zapfel (red.) *The transformation of work in welfare organizations. New Public Management and the institutional diffusion of ideas*. Oxon: Routledge.
- Scaramuzzino, G. & Meeuwisse, A. (2019) Socialarbetares protester genom nätverk på sociala medier. *Sociomens forsknings supplement*, 45(1): 4–17.
- Selberg, R. (2013). Nursing in times of neoliberal change. An ethnographic study of nurses' experiences of work intensification. *Nordic Journal of Working Life Studies*, 3(2): 9–35.
- Socialdepartementet (2015) *Godkännande av en överenskommelse om en förbättrad förlossningsvård och insatser för kvinnors hälsa*. Stockholm: Socialdepartementet. [<https://www.regeringen.se/4ae55d/contentassets/29d6bf47c7b94b1282bfbfc20303c3d9f/overenskommelse-om-en-forbattrad-forlossningsvard-och-insatser-for-kvinnors-halsa.pdf>].
- Svensson, L.G. (2010) Professions, organizations, collegiality and accountability. I: L.G. Svensson & J. Evetts. (red.) *Sociology of professions. Continental and Anglo-Saxon traditions*. Göteborg: Daidalos.
- Vetenskapsrådet (2017) *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet [<https://www.vr.se/>]

download/18.2412c5311624176023d25b05/1555332112063/God-forskningssed_VR_2017.pdf].

Widerberg, K. (2002) *Kvalitativ forskning i praktiken*. Lund: Studentlitteratur.